

Exkurze do nejvýchodnějšího výběžku Tršické pahorkatiny

Field trip to the easternmost part of the Tršická pahorkatina phytogeographical region

MICHAL HRONEŠ¹ & MARTIN DANČÁK²

1) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky,

Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; e-mail: michal.hrones@upol.cz

2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí,

Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; e-mail: martin.dancak@upol.cz

Abstract: A fourth field trip organised by the society in 2019 took place on 25 May 2019. The trip led again to the floristically interesting phytogeographical subdistrict Tršická pahorkatina (central Moravia, Czech Republic). It started at Osek nad Bečvou railway station and ended in Dolní Újezd village. Field margins, acidophilous oak forests and acidophilous grasslands were explored during the field trip. In total, 163 vascular plant species were recorded. Among notable finds were *Adonis aestivalis*, *Aphanes arvensis*, *Artemisia pontica*, *Filago arvensis*, *Rosa gallica* and *Valerianella carinata*.

Keywords: acidophilous forests, central Moravia, floristic data, thermophytic flora, vascular plants

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. (2012), Chytrý (2013)

Čtvrtá botanická exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v roce 2019 se konala v sobotu 25. května. Cílem exkurze byl průzkum další části fytochorionu 76b Tršická pahorkatina, tentokrát jeho nejvýchodnější části ležící na styku s fytochorionem 76a Moravská brána vlastní v oblasti mezi Osekem nad Bečvou, Veselíčkem a Dolním Újezdem na Přerovsku. Vedoucími byli oba autoři tohoto příspěvku a exkurze se dále účastnilo 11 zájemců o botaniku. Celkem bylo nalezeno a zapsáno 163 druhů cévnatých rostlin.

Tršická pahorkatina, tedy nejzápadnější fytogeografický výběžek Karpat, se již nějakou dobu těší naší pozornosti (viz Hroneš & Dančák 2017, 2019, Hroneš 2018). Její nejvýchodnější část je charakteristická nápadným geologickým zlomem ohraničujícím Moravskou bránu. Samotný zlom mezi obcemi Veselíčko a Dolní Újezd je tvořen kyselými horninami prvohorního původu (droby, jílovité břidlice) a má jihovýchodní orientaci. V jihozápadní části v oblasti Zámeckého kopce se nachází aktivní lom. Vegetaci na zlomu tvoří zejména acidofilní doubravy svazu *Viscario vulgaris-Quercetum petraeae* s občasnými fragmenty suchých trávníků. Z okolí Veselíčka jsou historicky uváděné některé zajímavé acidofyty, např. česnek šerý horský (*Allium senescens* subsp. *montanum*) a pavínek horský (*Jasione montana*; Deyl 1991). Přilehlé území Moravské brány v okolí Oseka nad Bečvou je pak intenzivně zemědělsky využívanou krajinou bez známého výskytu zajímavějších druhů rostlin.

Naše exkurze začala na železniční stanici Osek nad Bečvou, v jejímž okolí jsme si ukázali několik druhů, které se recentně šíří po železnici, mimo jiné rukeyvník východní

Obr. 1. Hlaváček letní (*Adonis aestivalis*) na hrázi rybníka Mlýnec u Veselíčka. – Obr. 2. Porost pelyňku pontického (*Artemisia pontica*) v sadu nad Tupcem. – Foto M. Hroneš

(*Bunias orientalis*), lomikámen trojprstý (*Saxifraga tridactylites*) a starček jarní (*Senecio vernalis*). Odtud jsme pokračovali mezi poli po žluté turistické značce směrem k Veselíčku. Na jedné ze zarostlých mezí nás čekalo překvapení v podobě několika jedinců růže galské (*Rosa gallica*) a také jeden strom hrušně polničky (*Pyrus pyras-ter*). Další zajímavý nález jsme učinili u rybníka Mlýnec. Kromě běžných vodních makrofyt v podobě šejdračky bahenní (*Zannichelia palustris*), růžkatce ponořeného (*Ceratophyllum demersum*) a porostu ostřice nedošáchoru (*Carex pseudocyperus*), jsme na hrázi rybníka poněkud neočekávaně vzhledem k biotopu našli několik rostlin hlaváčku letního (*Adonis aestivalis*; obr. 1). V zámeckém parku ve Veselíčku jsme si pak kromě několika zajímavých pěstovaných druhů stromů měli možnost osahat nezvykle nízko nad zemí rostoucí ochmet evropský (*Loranthus europaeus*). Na okraji zámeckého parku jsme v okrasných záhoncích s růžemi našli poměrně bohatou populaci bělo-listu rolního (*Filago arvensis*).

Od zámeckého parku jsme směřovali k lomu na úpatí Zámeckého kopce a konečně tak překročili hranici Tršické pahorkatiny. Na okraji doubrav rostla ze zajímavějších druhů růže měkká (*Rosa villosa*), vikev lesní (*Vicia sylvatica*) a také několik zplanělých druhů jako řimbaba obecná (*Tanacetum parthenium*) a pryšec skočcový (*Euphorbia lathyris*). K nejzajímavějším místům, která jsme v průběhu exkurze navštívili, patřily fragmenty suchých trávníků v opuštěných sadech v okolí kaple Panny Marie nad Veselíčkem a také nad místní částí Tupec. Na druhé z obou jmenovaných lokalit jsme ověřili výskyt populace pelyňku pontického (*Artemisia pontica*; obr. 2), kterou zde před několika lety objevil jeden z účastníků exkurze Petr Blahut. Rostla zde také velmi početná

populace kozlíčku kýlnatého (*Valerianella carinata*) a na okraji lesa několik sterilních jedinců snědku rozkladitého (*Ornithogalum umbellatum*). Posledním zajímavým nálezem pak byl nepatrnc rolní (*Aphanes arvensis*) na okraji pole u Dolního Újezdu.

Území Tršické pahorkatiny, přestože drobné rozlohou, je floristicky velmi pestré, což ukázala i letošní exkurze z cyklu Tršickou pahorkatinou.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Deyl Č. (1991): Výslunné svahy pod lesem nad Veselíčkem. – Ms. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Olomoucko].
- Hroneš M. (2018): Exkurze z Přerova-Předmostí po stopách mamutů do Lhotky. – Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS 7: 15–19.
- Hroneš M. & Dančák M. (2017): Exkurze do Grygovských kopců a Tršické pahorkatiny. – Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS 6: 20–24.
- Hroneš M. & Dančák M. (2019): Exkurze do nejsevernějšího výběžku Tršické pahorkatiny. – Zprávy Moravskoslezské pobočky ČBS 8: 24–28.
- Chytrý M. [ed.] (2013): Vegetace České republiky. 4. Lesní a křovinná vegetace. – Academia, Praha.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a M. Dančák s přispěním Z. Hradílka, P. Blahuta a P. Batouška)

Seznam lokalit

1. 76a. Moravská brána vlastní, 6471c, Osek nad Bečvou (distr. Přerov): okolí železniční stanice S obce, 49°31'01,8"N, 17°31'26,4"E, 245 m n. m.
2. 76a. Moravská brána vlastní, 6471c, Osek nad Bečvou (distr. Přerov): okolí žluté turistické stezky směr Veselíčko, od železniční stanice po podchod pod dálnici D1, 49°31'03,7"N, 17°31'26,1"E – 49°31'24,9"N, 17°31'17,2"E, 245–265 m n. m.
3. 76a. Moravská brána vlastní, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): rybník Mlýnec J obce, 49°31'23,0"N, 17°30'53,2"E, 240 m n. m.
4. 76a. Moravská brána vlastní, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): okraje polí a příkopy J obce, od rybníka Mlýnec po jižní okraj obce, 49°31'22,4"N, 17°30'47,1"E – 49°31'36,7"N, 17°30'34,9"E, 240–245 m n. m.
5. 76a. Moravská brána vlastní, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): zámecký park, 49°31'52,4"N, 17°30'21,0"E, 280 m n. m.
6. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): lesní okraje podél zelené turistické stezky na jižním úpatí Zámeckého kopce, 49°31'46,9"N, 17°30'00,3"E – 49°31'46,6"N, 17°29'43,3"E, 295–305 m n. m.
7. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): lom na severozápadním okraji obce, v místech Zámeckého kopce, 49°31'54,4"N, 17°29'53,2"E, 340 m n. m.
8. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): les na horní hraně lomu na severozápadním okraji obce, v místech Zámeckého kopce, 49°31'55,6"N, 17°30'00,9"E, 350 m n. m.

9. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): fragmenty suchých trávníků v okolí kaple Panny Marie na severním okraji obce, 49°31'58,3"N, 17°30'28,7"E – 49°32'02,4"N, 17°30'37,9"E, 305–325 m n. m.
10. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): okraje pole S obce, 49°32'14,0"N, 17°30'32,3"E, 345 m n. m.
11. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Veselíčko (distr. Přerov): Tupec, opuštěný sad a fragmenty suchých trávníků, 49°32'23,3"N, 17°31'09,1"E, 305 m n. m.
12. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Dolní Újezd (distr. Přerov): les a průsek vysokého napětí Z obce, 49°32'40,0"N, 17°31'38,2"E, 310 m n. m.
13. 76b. Tršická pahorkatina, 6471c, Dolní Újezd (distr. Přerov): okraj pole na západním okraji Dolního Újezdu, 49°32'38,69"N, 17°31'45,2"E, 285 m n. m.

cévnaté rostliny

Acer campestre: 8; *Adonis aestivalis* (NT/C3): 3; *Ajuga genevensis*: 6, 11; *Allium vineale*: 12; *Alopecurus aequalis*: 7; *Alyssum alyssoides*: 9; *Anagallis arvensis*: 4; *Anthemis arvensis*: 10; *Aphanes arvensis* (NT/C3): 13; *Arabidopsis thaliana*: 1; *Armoracia rusticana*: 7; *Arrhenatherum elatius*: 9; *Artemisia pontica* (NT/C3): 11; *Asperula cynanchica*: 9; *Asplenium ruta-muraria*: 4; *Astragalus glycyphyllos*: 11;

Ballota nigra: 2; *Berteroa incana*: 9; *Betonica officinalis*: 11; *Brachypodium pinnatum*: 11; *Bromus erectus*: 11; *B. inermis*: 3; *Bunias orientalis*: 1;

Carex caryophyllaea: 9; *C. hirta*: 2; *C. leporina*: 2; *C. pilulifera*: 7; *C. pseudocyperus* (NT/C4a): 3; *C. spicata*: 9; *Carlina vulgaris*: 7; *Cerastium arvense*: 9; *C. glomeratum*: 4; *C. glutinosum*: 1; *C. holosteoides* subsp. *triviale*: 4; *C. semidecandrum*: 1; *Ceratophyllum demersum*: 3; *Chenopodium hybridum*: 7; *Clinopodium vulgare*: 9; *Convallaria majalis*: 12; *Cymbalaria muralis*: 4; *Cytisus scoparius*: 7;

Daucus carota: 11; *Dianthus carthusianorum*: 9; *D. deltoides*: 11;

Echium vulgare: 9; *Epilobium dodonaei*: 7; *Erodium cicutarium*: 4, 10; *Euphorbia cyparissias*: 9; *E. esula*: 2, 10; *E. helioscopia*: 4; *E. lathyris*: 6;

Falcaria vulgaris: 1; *Festuca filiformis*: 7; *F. heterophylla*: 9; *F. ovina*: 11; *Filago arvensis* (NT/C3): 5; *Frangula alnus*: 7; *Fumaria officinalis*: 4; *F. vaillantii*: 5;

Galium boreale subsp. *boreale* (LC/C4a): 9; *G. sylvaticum*: 11; *Genista tinctoria*: 12; *Geranium columbinum*: 4; *G. dissectum*: 2; *G. phaeum*: 4; *G. pusillum*: 2; *G. pyrenaicum*: 2;

Helianthus tuberosus: 2; *Hemerocallis fulva*: 6; *Hieracium lachenalii*: 6; *Holosteum umbellatum*: 9; *Hylotelephium maximum*: 6, 9; *Hypochaeris radicata*: 10;

Impatiens parviflora: 8; *Inula conyzae*: 6;

Juncus tenuis: 8;

Koeleria macrantha: 9;

Lemna minor: 3; *Lonicera caprifolium*: 6; *Loranthus europaeus* (LC/C4a): 5; *Luzula luzuloides* subsp. *luzuloides*: 7; *Lycopsis arvensis*: 10;

Malva moschata: 10; *Matricaria chamomilla*: 2; *Melica uniflora*: 8; *Microrrhinum minus*: 7; *Myosotis ramosissima*: 7; *M. stricta*: 4;

Ornithogalum umbellatum (DD): 11; *Oxalis corniculata* var. *repens*: 4;

Papaver rhoeas: 4; *Persicaria amphibia*: 3; *Pilosella bauhini*: 9, 12; *P. brachiata*: 9; *P. caespitosa*: 12; *P. officinarum*: 9, 12; *Pinus nigra*: 3; *Plantago media*: 11; *Poa compressa*: 7; *P. nemoralis*: 12; *P. trivialis*: 3; *Polygala vulgaris*: 11; *Polygonatum odoratum*: 11; *Potentilla anserina*: 2; *P. argentea*: 2; *P. supina*: 3; *P. verna*: 9; *Prunus mahaleb* (NT/C3): 11; *Pyrus pyrastra* (NT/C4a): 2, 11;

Quercus rubra: 4;

Ranunculus polyanthemos: 2; *R. sceleratus*: 7; *Rhamnus cathartica*: 3; *Rhus typhina*: 3; *Robinia pseudacacia*: 9; *Rorippa palustris*: 7; *Rosa elliptica* (DD/C4b): 9; *R. gallica* (VU/C3): 2; *R. villosa*: 6, 9, 12; *Rumex acetosella*: 9; *R. patientia*: 1;

Sagina procumbens: 4; *Salix triandra*: 3; *S. viminalis*: 3; *S. ×smithiana* (*S. caprea* × *S. viminalis*): 3; *Saponaria officinalis*: 2; *Saxifraga tridactylites*: 1; *Scleranthus annuus*: 10; *Securigera varia*: 9; *Sedum rupestre*: 9; *S. sexangulare*: 9; *Senecio vernalis*: 1, 11; *S. viscosus*: 7; *S. vulgaris*: 1; *Silene nutans*: 6; *S. vulgaris*: 9; *Spergularia rubra*: 4, 7, 10; *Spirodela polyrhiza*: 3; *Stellaria media*: 2; *Symphotrichum lanceolatum*: 11;

Tanacetum parthenium: 6; *Thymus pulegioides*: 10; *Tragopogon dubius*: 1; *Trifolium arvense*: 10; *T. campestre*: 7; *Turritis glabra*: 6; *Typha latifolia*: 3;

Vaccinium myrtillus: 7; *Valerianella carinata* (VU/C2): 11; *Veronica hederifolia*: 7; *V. officinalis*: 7; *V. persica*: 4; *V. serpyllifolia*: 3; *Vicia angustifolia*: 10; *V. sylvatica*: 7; *V. tenuifolia*: 11; *V. tetrasperma*: 2; *Vincetoxicum hirundinaria*: 8, 11; *Viola canina* subsp. *canina*: 9; *V. hirta*: 9; *Viscaria vulgaris*: 9, 11; *Viscum album*: 9;

Zannichellia palustris: 3.